

Unia
Literacka

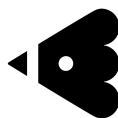
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATEK
I ILUSTRATORÓW

Warszawa,
31 marca 2026 r.

**Pan Piotr Adamowicz, Przewodniczący Komisji Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu**

**Członkowie Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków
Przekazu (KSP)**

Szanowni Państwo,

zwracamy się do Państwa jako władze największych organizacji zrzeszających twórców literatury w Polsce: Stowarzyszenia Unia Literacka, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, Stowarzyszenia Tłumaczy Literatury, Związku Literatów Polskich, oraz Stowarzyszenia Polskich Ilustratek i Ilustratorów.

Nasze organizacje tworzą przestrzeń wymiany wiedzy, doświadczeń i idei. Dziś, na podstawie wieloletnich obserwacji rynku książki, nie tylko diagnozujemy jego głęboki kryzys, ale też przedstawiamy konkretne rozwiązania, które w naszej ocenie pomogą ustabilizować sytuację oraz stworzyć warunki dla rozwoju kultury jako jednego z fundamentów tożsamości państwa.

Apelujemy, aby przedstawione przez nas rozwiązania znalazły odzwierciedlenie m.in. w Ustawie o ochronie rynku książki, której projekt ma zostać wkrótce ujawniony opinii publicznej.

Prosimy, by Komisja Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu (KSP) wzięła pod uwagę **fakt, że proponowane przez nas działania nie tylko systemowo poprawią sytuację twórczyń i twórców, ale jednocześnie w sposób strategiczny przysłużą się rozwojowi kultury.**

Jej ochrona i wspieranie są immanentnie wpisane w ideę państwa i zasługują na szczególną uwagę ze strony rządzących.

Unia
Literacka

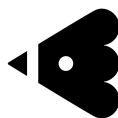
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATEK
I ILUSTRATORÓW

Dlatego też, licząc na otwarty dialog i bliską współpracę z Komisją, przypominamy nasze propozycje rozwiązań wskazanych niżej patologii i zagrożeń:

1. SŁABA POZYCJA POLSKICH AUTOREK I AUTORÓW WOBEC RYNKU

Z otwartością przyjmujemy sygnalizowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego **pomysł wprowadzenia jednakowej ceny książki (JCK)** jako sprawdzonego mechanizmu regulacji rynku. Równoległe, powołując się na przykłady pochodzące z państw Unii Europejskich, zaznaczamy, że **JCK to krok ważny, lecz niewystarczający, by uporządkować systemowo zaburzony rynek książki, kontrolowany obecnie przez kilka największych podmiotów.**

Niezbędne są sprawiedliwe zasady rynkowe, oparte na równowadze i uczciwych relacjach między autorami, ilustratorami, wydawcami i dystrybutorami.

Odmienne niż w większości europejskich krajów, dziś **w Polsce rynek książki nie podlega żadnym regulacjom** – ani poprzez porozumienia branżowe, ani poprzez akty prawne – co szczególnie mocno dotyka osoby tworzące książki, będące najbardziej wrażliwym ogniwem rynku wydawniczego. Ze względu na specyfikę naszej pracy jesteśmy jako grupa zawodowa rozproszeni, nie przysługuje nam ochrona wynikająca np. z prawa pracy, nie możemy też tworzyć reprezentacji w postaci związków zawodowych, by bronić w ten sposób naszych praw i zabiegać o nasze interesy zawodowe i socjalne.

W konsekwencji **warunki pracy znacznej części twórców książek w Polsce są prekaryjne**. Polskim twórcom niejednokrotnie oferowane są znacznie gorsze warunki finansowe niż twórcom zagranicznym, gdy ich książki są tłumaczone na język polski, i jakkolwiek wydaje się to nieprawdopodobne, wielu z nas otrzymuje wynagrodzenie w wysokości

Unia
Literacka

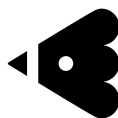
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATEK
I ILUSTRATORÓW

2-4 zł od egzemplarza, za który czytelnik płaci 60 zł. W przypadku książek ilustrowanych te kwoty bywają jeszcze niższe.

Jak wynika z raportu „Kondycja zawodowa i warunki pracy osób tworzących książki w Polsce” sporządzonego na zlecenie Instytutu Książki w 2025 r. – **dochody ok. 90% badanych z twórczości nie przekraczają minimalnego miesięcznego wynagrodzenia.**

Podejmowane przez nas próby oddolnej regulacji rynku w postaci Konwencji Krakowskiej, będącej spisem dobrych praktyk porządkujących relacje wydawcami i wydawczyniami, autorkami i autorami oraz tłumaczami i tłumaczkami, mają ograniczony zasięg. Nie przystąpili do niej najwięksi wydawcy książek, co świadczy, że **niezbędna jest interwencja ustawodawcy.** Jako twórcy z dorobkiem i doświadczeniem literackim apelujemy o **objęcie ochroną polskich twórców: pisarzy, tłumaczy oraz ilustratorów, w tym debiutantów,** którzy są najbardziej narażeni na szkodliwe praktyki.

W Polsce obowiązuje ustawowe minimalne wynagrodzenie za pracę oraz minimalna stawka godzinowa na umowie zlecenie, a zatem, mając na względzie praktykę płacenia twórcom bardzo niskich honorariów autorskich, **oczekujemy ochrony i przyjęcia jako nieprzekraczalnej granicy minimalnego honorarium autorskiego.**

Domagamy się ustawowego zagwarantowania wynagrodzenia autorskiego na poziomie nie niższym niż 10% ceny okładkowej książki w przypadku pisarzy, 3% w przypadku tłumaczy i 5% w przypadku ilustratorów, zarówno w odniesieniu do książek papierowych, jak i audiobooków i e-booków, jeśli honorarium autorskie jest uzależnione od liczby sprzedanych egzemplarzy. Ponadto, jeśli wynagrodzenie za przekład jest uzależnione od objętości utworu, domagamy się, aby **minimalna stawka za tłumaczenie arkusza wydawniczego nie była niższa niż jedna szóstą minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę.**

Unia
Literacka

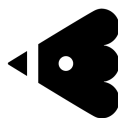
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATEK
I ILUSTRATORÓW

2. NIEJAWNA SPRZEDAŻ I NAKŁADY

W naszej ocenie niezbędne jest **obowiązkowe oraz obarczone sankcjami raportowanie nakładów i sprzedaży książek przez wydawców**, realizowane według jednolitych standardów i przekazywane do niezależnej instytucji, jak GUS lub Biblioteka Narodowa.

Z perspektywy zarówno twórców literatury, jak i czytelników dane te powinny być jawne i transparentne obejmować **wszystkie formaty oraz nośniki (książki drukowane, e-booki oraz audiobooki), w tym także dzieła dystrybuowane w modelach abonamentowych**. Pełna i realna wiedza o nakładach i sprzedaży jest warunkiem uczciwego wynagradzania twórców i racjonalnej polityki publicznej wobec rynku książki. Jednocześnie podkreślamy, że wspieramy **utrzymanie stawki VAT na książki na obecnym poziomie**.

3. PIRACTWO I NADUŻYCIA ZE STRONY AI

Domagamy się skutecznej ochrony twórczości ze strony państwa, zarówno przed piractwem, jak i nadużyciami związanymi z rozwojem sztucznej inteligencji. Dziś utwory literackie i towarzyszące im ilustracje są masowo wykorzystywane bez zgody autorów, zarówno poprzez nielegalne rozpowszechnianie, jak i trenowanie modeli AI. Obowiązujące przepisy są natomiast archaiczne i nie nadążają za rozwojem technologicznym, generując potężne ryzyka dla twórców kultury. Konieczne jest nie tylko egzekwowanie obowiązującego prawa, ale także wprowadzenie jasnych regulacji dotyczących wykorzystania utworów w procesach technologicznych oraz stworzenie systemu wynagradzania twórców za takie użycie. Należy ponadto wdrożyć rozwiązania obejmujące ludzką twórczość oraz zawody twórcze szczególną ochroną przed wpływem zastosowań narzędzi AI.

Unia
Literacka

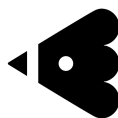
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATEK
I ILUSTRATORÓW

4. BRAK SILNEGO WSPARCIA INSTYTUCJONALNEGO

Z satysfakcją obserwujemy prace nad **Ustawą o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny**. Doceniamy fakt, że sam projekt ustawy o statusie artysty zawodowego jest efektem długiego procesu. Wyrósł z szerokiej debaty środowiskowej zapoczątkowanej jeszcze w 2017 roku, a **prace nad nim prowadziły kolejne resorty i rządy reprezentujące różne opcje polityczne**. Niezależnie od ekipy rządzącej, niezmienny pozostał jeden główny cel: zapewnienie podstawowej ochrony twórcom, których nieregularne i często niskie dochody uniemożliwiają samodzielne opłacanie składek.

Ustawa ta na gruncie prawnym sankcjonuje fakt, że praca artystyczna jest pełnoprawną pracą zawodową, wymagającą kompetencji, czasu i odpowiedzialności, a jednocześnie mającą **realny wpływ na życie społeczne, edukację i gospodarkę**. Cieszymy się, że polskie państwo zaczyna dostrzegać, że twórczość nie jest działalnością uboczną, lecz częścią infrastruktury społecznej i przygotowuje regulację, która posłuży doraźnemu wsparciu twórców.

Wciąż czekamy jednak na rozwiązania systemowe.

Dlatego też, **postulujemy zwiększenie mecenatu publicznego, w tym powołanie Polskiego Funduszu Literatury (PFL), którego operatorem mógłby być Instytut Książki** i który działałby w taki sam sposób, w jaki robi to Polski Instytut Sztuki Filmowej. PISF, właśnie dzięki mecenatowi publicznemu, pozwolił podnieść się polskiemu kinu z głębokiego kryzysu, dał szansę wielu polskim twórcom na realizowanie projektów, które okazały się intratne, co z kolei pozwoliło na zwrot środków zainwestowanych przez PISF i spowodowało wzrost wpływów do budżetu.

Unia
Literacka

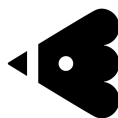
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATOREK
I ILUSTRATORÓW

Mecenat Publiczny – Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Uważamy, że zwiększenia wymagają również środki przeznaczone na literaturę w Programach Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zwłaszcza że literatura – w przeciwieństwie do innych sztuk – **nie jest beneficjentem Krajowego Planu Odbudowy.**

Paradoksalnie, twórcy i twórczynie nie mogą też korzystać z Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, flagowego rządowego projektu wsparcia dla świata książki.

Stoimy więc na stanowisku, że wsparcie publiczne powinno trafiać do podmiotów, które zapewniają godne, słuszne, adekwatne i sprawiedliwe wynagrodzenia pisarek i pisarzy.

Oczekujemy, że rozwiązania wspierające sprawiedliwy podział przychodów ze sprzedaży książek zostaną uwzględnione w zasadach przyznawania wsparcia publicznego. Na przykład regulamin Programu Literatura, z którego środki są przeznaczone głównie na dofinansowywanie wydawanych książek, powinien wyżej punktować wnioski tych wnioskodawców, którzy udokumentują przestrzeganie dobrych praktyk branżowych, w tym zadeklarują wypłatę **honorariów autorskich dla pisarzy w wysokości nie mniej niż 10% ceny okładkowej (detalicznej)**, co stanowi minimalny godny standard, o który Unia Literacka nawołuje od lat.

Naszym zdaniem także **regulaminy innych Programów Ministra** – Edukacja Kulturalna, Partnerstwo dla Książki, Promocja Czytelnictwa i inne – powinny wyżej punktować wnioski tych wnioskodawców, którzy zadeklarują wypłatę honorariów autorskich za uczestnictwo w wykładach/panelach dyskusyjnych/spotkaniach autorskich, lekcjach tematycznych/muzealnych/bibliotecznych, warsztatach edukacyjnych oraz innych dotowanych z Programu zadaniach, w których uczestniczyć będą osoby tworzące książki.

Unia
Literacka

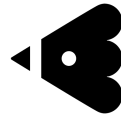
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATOREK
I ILUSTRATORÓW

5. NIEWYSTARCZAJĄCE DZIAŁANIA CHRONIĄCE I PROMUJĄCE CZYTELNICTWO

Obserwujemy stałe kurczenie się sieci księgarskiej. Od lat wiadomo, że należy w **Ustawie o prowadzeniu działalności kulturalnej wprowadzić** możliwość stosowania przez samorzady preferencyjnych stawek czynszu dla małych księgarni, ale wciąż się to nie dzieje. Poprawy wymaga też dystrybucja prasy papierowej. Nie wiadomo, czy nie jest za późno, by ją ratować, nie z powodu konkurencji treści z internetu, ale katastrofy dystrybucji.

Jesteśmy za **dalszym rozwojem bibliotek**. Wiele z nich to wzorowe i nowoczesne placówki kulturalne, ale są też takie, które nie rozwijają się i nie docierają do czytelników, a władze samorządowe traktują je jako wydatek a nie inwestycję w kulturę.

W ramach rozwoju systemu PLR apelujemy o rzetelne dane na temat czytelnictwa, rozszerzenie liczby raportowanych bibliotek i stopniowe objęcie raportowaniem wszystkich placówek oraz objęcie systemem wynagrodzeń na wypożyczenia biblioteczne książek we wszystkich formatach, także e-booków i audiobooków, których udział w rynku książki nieustannie rośnie. Konsekwentnie **postulujemy także dalsze i znaczące podnoszenie kwoty wynagrodzeń z tytułu wypożyczeń bibliotecznych**, ponieważ obecnie kwoty wypłacane w systemie PLR są w większości przypadków symboliczne i budzą ogromną frustrację autorów i autorek.

6. NIEAKTUALNA LISTA URZĄDZEŃ OBJĘTYCH OPŁATĄ OD CZYSTYCH NOŚNIKÓW

Polskie prawo zezwala na bezpłatne korzystanie z utworów pochodzących z legalnych źródeł i dzielenie się nimi w gronie najbliższych bez konieczności uzyskiwania zgody twórcy. Aby to zrekompensować, stworzono mechanizm niewielkiego ryczałtu (od 1 do 2%), który zgodnie z przepisami odprowadzany jest przez producentów i dystrybutorów sprzętu mogącego służyć do odtwarzania i kopiowania utworów.

Unia
Literacka

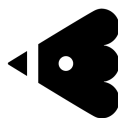
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATOREK
I ILUSTRATORÓW

Jednakże w praktyce ten system nie działa, ponieważ Polska **nie zaktualizowała listy nośników objętych opłatą o nowoczesne urządzenia** takie jak, komputery, smartfony, telewizory czy tablety. **Apelujemy o bezzwłoczne zaktualizowanie listy tzw. czystych nośników i realnych rekompensat za korzystanie z naszych utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego.**

* * *

Podsumowując, **jako głos szerokiego środowiska literackiego i ilustratorskiego, apelujemy o ratunek dla tej części kultury narodowej, jaką stanowi słowo pisane i towarzysząca mu oprawa graficzna.**

Nie wolno również zapominać, że w każdym kraju **rodzima literatura to część kulturowej *soft power***, mającej istotny wpływ na postrzeganie danego państwa w skali globalnej. Byłoby wysoce niefortunne, gdyby nasze państwo, nie wspierając skutecznie twórców, zaniechało swej arcyważnej misji.

Ponadto, **dobitnie wyrażamy chęć dalszych rozmów o kierunkach współpracy na rzecz literatury i realnej poprawy sytuacji twórczyń i twórców.** Jesteśmy przekonani, że wciąż jeszcze stoimy przed historyczną szansą dźwignięcia polskiej literatury z zapaści.

Państwa rola, jako osób tworzących Komisję Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu, jest w tym procesie niezwykle istotna.

Liczymy na uwzględnienie perspektywy twórców i twórczyń literatury w dyskusji o ich przyszłości.

Unia
Literacka

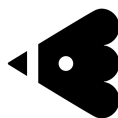
Stowarzyszenie
Pisarzy Polskich

ZLP

Związek Literatów Polskich

STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY
LITERATURY

STOWARZYSZENIE
POLSKICH
ILUSTRATOREK
I ILUSTRATORÓW

Z wyrazami szacunku,

Joanna Gierak-Onoszko

Prezeska Zarządu Unii Literackiej

Anna Nasiłowska

Prezes Stowarzyszenia Pisarzy Polskich

Rafał Lisowski

Prezes Stowarzyszenia Tłumaczy Literatury

Marek Wawrzkiwicz

Prezes Związku Literatów Polskich

Grzegorz Trochimczuk

Prezes Związku Literatów Polskich, Oddział w Warszawie

Zofia Dzierżawska-Bojanowska

Prezeska Stowarzyszenia Ilustratorek i Ilustratorów

Do wiadomości:

Pani Marta Cienkowska

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Pani Agata Diduszko-Zyglewska

Przewodnicząca Zespołu ds. Pola Literackiego przy Ministrze Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Pan Grzegorz Jankowicz

Dyrektor Instytutu Książki

Pan Robert Piaskowski

Dyrektor Narodowego Centrum Kultury